

מבוסס על ליקוטי שיחות כו/175

ילדים בקודש הקודשים: המסתורין של הכרובים

בנימין ורצברגר נולד בהונגריה, התגלגל במחנות ואיבד את כל משפחתו בשואה. פעם בהיותו במחנה מהטהאוזן, ממתין לקבלת פרוסת הלחם, פרץ הקצין הנאצי בלגלוג: "יהודים ארורים, אתם חולמים להגיע לירושלים?! באפר תגיעו לירושלים! מכאן תצאו דרך ארובות". ההשגחה שמרה עליו והוא זכה לעלות לארץ ולהקים משפחה בעיר עפולה.

חמישים שנה חלפו והוא פרש לפנסיה, אבל משהו בתוכו לא נתן מנוחה: הלגלוג על ירושלים. הוא הרגיש שיש לו הבטחה מצפונית שהוא לא קיים: לכבד את ירושלים. וכך בגיל 65 כשאנשים אחרים יוצאים לטייל, הוא ניגש למנהל אתר הכותל המערבי וביקש לעבוד. "אתה אדם מבוגר", אמרו לו, "מה תעשה?". אעשה כל מה שצריך. הוא לקח מטאטא ומברשת והפך למנקה הכותל. מצחצח את האבנים בחומצה, אוסף שקיות ביסלי אחרי קבוצות ילדים ומקבל בברכה את האורחים רבי המעלה.

הוא שמר על הכותל והכותל שמר עליו. בנימין זכה לאריכות ימים ועבד בכותל קרוב לשלושים שנה, עד חודשים ספורים לפני מותו בגיל 95!

תעצרו בכל שדה תעופה בעולם ותאספו עשרה אנשים בצורה אקראית. תשאלו אותם איפה נמצאים המקומות הקדושים בעולם? שני שלישי מהם יזכירו (בנוסף למקומות החשובים להם) את העיר ירושלים. הדבר המוסכם ביותר על רוב האנושות – שני מיליארד נוצרים, שני מיליארד מוסלמים, וקל וחומר יהודים – הוא שירושלים היא אתר שלא מהעולם הזה, נקודת ממשק בין התחתונים והעליונים.

אבל ככל שהיא חשובה לעמים אחרים, ברור כי עם ישראל נקשר בירושלים. המילה "ירושלים" מוזכרת בתנ"ך יותר מ-600 פעם ועוד למעלה מ-200 פעם המילה "ציון". מכל נקודה בעולם מפנים את הלב לירושלים ומשם עולה התפילה דרך שער השמים.

אם נצמצם את הפוקוס יותר, בתוך ירושלים גופא מפנים את הלב להר הבית. בשטח הר הבית עצמו, פונה הלב לאולם קטן בקצהו הפנימי של הבית בגודל עשרה מטר על עשרה מטר, ובתוך החדר עצמו תופש את העין חפץ יחיד: ארון זהב עם לוחות הברית סגורות ומוסתרות בתוכו ומעליהם מתנשאים לגובה שני יצורים נושאי כנפיים עם פנים מסתוריות.

1. ברכות ל,א: היה עומד בחוץ לארץ יכוון את ליבו כנגד ארץ ישראל ... היה עומד בארץ ישראל יכוון לבו כנגד ירושלים ... היה עומד בירושלים יכוון לבו כנגד בית המקדש ... היה עומד בבית המקדש יכוון לבו כנגד בית קדשי הקדשים ... היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוון לבו כנגד בית הכפורת.

בין הכרובים נשמע קולו של הקב"ה מדבר למשה רבנו ומצווה את תרי"ג מצוות התורה.

שמות כה: והיו הכרובים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת... ונתת את הכפרת על הארץ מלמעלה ואל הארץ תתן את העדת אשר אתן אליך: ונועדתי לך שם **ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל.**

כך שהעולם היהודי כולו מתפלל בסופו של דבר לכיוון שני יצורים נושאי כנפיים, ולפי אחת הדעות בגמרא וכך דעת רש"י על התורה, פניהם היו כפני תינוק (או תינוק ותינוקת, כדלקמן). והשאלה העצומה היא איך הגיע ציור פני ילדים קטנים? כיצד הסמל הנשגב ביותר בעולם הוא פני ילדים? ומה פתאום עומדים ילדים יותר גבוה מהלוחות שמסמלים את התורה?

מילא לפי הדעות שפני הכרובים היו בצורת מלאכים עליונים או אפילו פני זכר ונקבה שמסמלים את הדבקות והקרבה בין הקב"ה וישראל - אבל ילדים?! מה מסמלים ילדים?

אנו רוצים לפתח היום את אחד היסודות המהותיים שהביאה החסידות לעולם. אין כמותה כדי להזרים חיים והתלהבות בקשר העצמי בין יהודי לקב"ה ובין כל אחד ואחת מאיתנו למצוות התורה.

ב. אנו נכנסים השבוע לחודש "אדר", השנה יהיה לנו "אדר" כפול, והאותיות "אדר" הן "א-דר". אלו זמנים מיוחדים שהאלוקים בא לדור עמנו. החורף מסתלק, האביב מתקרב, פורים ופסח בפתח ואפשר לחוש בכפל כפליים את נוכחותו של הקב"ה באפרוריות ימי הגלות.

זה בדיוק גם הנושא בו תעסוק התורה בחמש הפרשיות הקרובות: בניית המשכן עבור ה'.

שום מצווה או סיפור בתורה אינם מתוארים באריכות כמו מעשה המשכן. לאורך חצי חומש תחזור ותפרט התורה את אותן הוראות להקמת אותן יריעות וכלים. בפרשיות הבאות עד סוף ספר שמות לא יהיו חידושים מיוחדים, אלא נשוב ונלעס אותם ציוויים. נראה מכך שה' אוהב את זה, ה' אוהב את הבית וכשאוהבים בית שהולך ונבנה - לא מפסיקים לדבר עליו¹. בני זוג שזוכים להגיע לבניית בית ולחוות את הגשמת החלומות בבנייתו - לעצב את חדר השינה עליו חלמו, הספרייה שראו אצל השכנים ושאלו שתהיה גם אצלם - לא מפסיקים למנות בחיבה את חלקיו ומרכיביו ולספר לחברים.

המשכן היה כל כך יקר אצל הקב"ה, משום שהוא היה "בית", משכן גלוי לשכינה. בית הוא מקום של פרטיות², מקום שהוא רק שלי, שהדייר מתגלה בו כפי שהוא. הוא לא מסתתר, הוא לא משחק, הוא מקובל ואהוב ויכול לחשוף את הרמות העמוקות ביותר שלו. וכך היה המשכן: מקום שידעו מי בעל הבית. שגרירות אלוקית בעולם הזה, מין קופסה מעל הטבע ששרתה בתוך הטבע והשכינה האירה ונכחה ברמות העליונות ביותר שלה. הדבר התבטא בכל הניסים המופלאים שהאירו שם והוכיחו כי המקום הזה הוא משם ולא מכאן.

ובתוך כלל ביתו של ה', היה את 'חדר השינה' כביכול, המקום הפרטי אליו איש לא נכנס. מבנה המשכן היה כזה: הנכנס חצה את חצר העזרה, בהמשך נכנס לתוך הקודש בו עמדו המנורה, השולחן ומזבח הזהב. ובקצה הפנימי, מאחורי פרוכת סגורה, עמד חדרון קטן, "קודש הקודשים". אפילו כוהנים לא הורשו להיכנס פנימה, רק הכוהן הגדול מאחיו היה נכנס אחת בשנה, ביום הכיפורים.

במרכז החדרון של קודש הקודשים עמד "ארון הברית": כעין קופסת עץ מצופה זהב, בתוכה היו מונחים לוחות האבן שהוריד משה מהשמיים. הקופסה הייתה מכוסה במכסה שנקרא "כפורת" ומעליו התנשאו לגובה שני הכרובים, שהיו צורות זהב פורשות כנפיים ובמרכזן צורת פנים ייחודית.

נחשוב: הלוחות שירדו מהשמיים היו רק מונחות בתחתית הארון, מוסתרות תחת מכסה כפורת ואילו הכרובים התנשאו לגובה מעל הלוחות ובלטו מלוא העין. איש לא היה מעלה בדעתו להניח חפץ על ספר תורה בבית הכנסת ולהסתיר אותו, אבל מעל הלוחות עמדו הכרובים ובלטו הרבה יותר מהם.

אכן התורה אומרת שהם היו הסיפור האמתי: הם היו האנטנה דרכה נשמע הקול האלוקי בעולם. מבין הכרובים היה שומע משה את כל פרטי המצוות שמרכיבות את תורת משה שהיא חיינו ואורך ימינו.

וכאן מתעוררת הסקרנות מה הייתה צורת אותן דמויות נשגבות? איך נראית השכינה? כיצד מציירים אותה? המילה "כרובים" כבר הופיעה בתורה ורש"י הרים אותנו שם לגבהים: כרובים הם "מלאכים".

2. בראשית ג, כד: ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים – רש"י: 'הכרובים' – מלאכי חבלה.

גם הרמב"ם כותב כי ה"כרובים" הם שם אחת מעשר קבוצות המלאכים המשמשות בשמים:

רמב"ם יסודי התורה ב, ז: שמות המלאכים על שם מעלתם הוא ... אופנים ואראלים וחשמלים ושרפים ומלאכים ואלוקים ובני אלוקים וכרובים ואישים - כל אלו עשרה שמות שנקראו בהן המלאכים.

¹ כך רואים אצל אליעזר: התורה חוזרת ומספרת פעמיים את סיפור הבאת הנערה, שכן "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתם של בני"ם וכיון שהשיחה "יפה" בעיני הקב"ה – התורה חוזרת ומספרת אותה.

צורת הדמויות של הכרובים עם הכנפיים מהצדדים, נועדה לסמל את תעופת המלאכים משרתי האל- שאין להם רגליים ומעופפים בכנפיהם, כפי שהעיד הנביא יחזקאל בחיזיון מעשה המרכבה שלו שהמרכבה העליונה מלווה בכרובים.

הרמב"ן מוציא את המסקנה המתבקשת שאי אפשר לאומרה במילים. ארון הברית עוצב במגמה מדהימה: לסמל את **כיסא הכבוד היורד ושורה במשכן ומדבר את מצוות ה'**. הלוחות שהיו מונחים בתוך הארון היו דבר ה' שנאמר מבין הכרובים ואילו הכרובים שנישאו מעל סימלו את פמליית השכינה, המלווים העליונים שנצמדים אל מרכבת השכינה.

רמב"ן כה, כא: בעבור שיצוה בכרובים להיותם פורשי כנפים למעלה ולא אמר למה יעשם כלל ומה שימשו במשכן ... לכך אמר 'ונתת הכפרת עם כרוביו על הארון מלמעלה', כי 'אל הארון נתן את העדות אשר אתן אליך', כדי שיהיה לי **כסא כבוד** כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי עליהם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים בעבור שהוא על ארון העדות. והנה הוא כמרכבה אשר ראה יחזקאל שאמר 'היא החיה אשר ראיתי תחת אלוקי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה', ולכך נקרא 'יושב הכרובים', כי היו פורשי כנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד.

אגב, נותר לבחון מה היו **פני** הכרובים? איך הצורה שמסמלת את פני המלאכים? יש אומרים שהיו כפני שור, כמשמעות דברי יחזקאל במעשה המרכבה³: "וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר – רש"י: פני הכרוב הם היו פני השור".

זה כמובן הפירוש המרומם וההגיוני ביותר למשמעות הכרובים, ובכך גם מובן היטב כיצד הכרובים נישאים מעל הלוחות הקדושים. שכן שומרי הראש ניצבים מעל ראשו של המלך.

אולם זה לא הפירוש היחידי למשמעות הכרובים, וכמדומה שזה גם לא הפירוש המקובל ביותר. רבנו בחיי מביא את ההסבר שמובא בגמרא יותר מפעם אחת:

רבנו בחיי כה, יח: שנים כרובים **זכר ונקבה** היו ... ובשעה שישראל עולים לרגל, מגלים את הפרוכת ומראים להם הכרובים כשהם מעורים זה בזה ואומרים: ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה.

לדעה זו, הכרובים נועדו להפגין את הקרבה בין עם ישראל לקב"ה שמתנהלת ללא ממוצעים. כמו איש ואישה שמסמלים דבקות ואחדות שאין גדולה ממנה. אכן זה פירוש פחות נשגב מהקודם, והגמרא גם מספרת כי כאשר האויבים נכנסו לבית המקדש וראו את הכרובים מעורים זה בזה, נדהמו מ'שפלות' הדמיון של עם ישראל. ועדיין יש בו תוכן והבנה.

ואולם יש פירוש שלישי בגמרא סוכה:

סוכה ה, ב: מאי כרוב? אמר רבי אבהו: 'כרביא', שכן בבבל קורין לינוקא רביא [גדל וצומח, ולכן כרוב פירושו כ-רביא]. אמר אביי: אלא מעתה דכתיב 'פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם' והרי היינו כרוב היינו אדם? אלא אפי רברבי ואפי זוטרא (אדם הוא פנים של גדול וכרוב הוא פנים של קטן).

הדבר המעניין הוא שדווקא רש"י שרגיל להיצמד לפירוש הפשוט של המקרא, משנה מכל דבריו שהזכרו לעיל אודות הכרובים שניצבו בשער הגיהינום ובמרכבת יחזקאל, וכאן לגבי כרובי המקדש מפרש שהכוונה היא לפני תינוקות.

רש"י פרשתנו כה, יח: דמות פרצוף תינוק להם.

האברנאל הולך צעד קדימה ומחבר את שני הפירושים בגמרא: שני הילדים היו בדמויות ילד וילדה.

אברנאל שמות כה, י: אפשר עוד אצלי שהיו הכרובים ההם על הארץ כדמות שני ילדים קטנים אשר אין בהם כל מום ולא טעמו חטא, האחד בצורת זכר והשני בצורת נקבה.

³ בכך מובנת הסיבה שעשו עגל (במיוחד לפי הרמב"ן שהפרשיות הובאו כסדר וציווי המשכן קדם לחטא העגל), שכן למדו מצוואת המשכן שפני השכינה הן כפני שור, והעגל הוא שור קטן.

וכאן כמובן עולות תמיהות מכל הכיוונים: מה מסמלים ילדים? אין בהם את הנשגבות של המלאכים ולא את הדבקות של זכר ונקבה? הנה קושייתו האיתנה של רבנו בחיי:

רבנו בחיי: היו הכרובים כצורה הזו להעיד על הפלגת הדבקות שבין הקב"ה לישראל בלא שום אמצעי, דלא כשאר העו"ג שחלק להם שרים של מעלה. ובאמת היה אפשר שיהיו הכרובים האחד כצורת אדם גדול והשני כצורת ילד קטן ... להעיד על אהבתו לישראל כאהבת האב לבנו שהיא אהבה חזקה, אבל רצה לעשות משל **בדבקות גופני שאין למעלה ממנו שאי אפשר באמצעי** ... כדי שנדע ונשכיל שדבקותו יתעלה עמנו דבקות גדול וחזק בלא שום אמצעי [ולכן בחר בזכר ונקבה].

התמיהה גדולה לאור העובדה שעשיית הכרובים הייתה 'סיכון' עצום. היה מי שיכול למצוא בה השראה לעבודה זרה, שעובדים לצורה ומכוונים לפני א-ל? כך קראנו לפני שבועיים: "אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו" והכוונה היא שאסור ליצור חפץ שיש בו דמות אדם או משמשים במרום כמו מלאכים, שמש ומזלות, ואם יעשה כרובים במקום אחר חוץ מהמקדש - **עובר על עבודה זרה**.

מהו אפוא המסר החיוני בדמות ילדים שמצדיק הפרה חמורה כזו של איסור עבודה זרה? ועוד עולה התמיהה העצומה כאמור: כיצד עומדים הילדים **מעל הלוחות**? מה גדול יותר מהתורה?

ג. לפני שנכנסים לעניין, נאיר הארה נוספת שמעשירה את העיון: המחלוקת בין רש"י והרמב"ן הנ"ל אודות צורת הכרובים – כמרכבת השכינה או כפני ילדים - עומדת בבסיס מחלוקת נוספת ביניהם:

בסוף פרשת בניית הארון והכרובים, מצווה התורה:

3. שמות כה, כא: ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה, ואל הארון תיתן את העדות אשר אתן אליך.

משמעות הפסוק היא כי בגמר הכנת הארון, מכסים אותו במכסה הכפורת והכרובים מעליו, ואחר כך מרימים את המכסה ומכניסים את הלוחות וספר התורה. הרמב"ן מוסיף הסבר כי המונח "ארון" כולל את **כל המבנה** - הן את תיבת הארון והן את מכסה הכרובים והכפורת שמעליה - ולכן משלים את בניית הארון עם המכסה עליו ואחר כך מרים את המכסה ומכניס את הלוחות לתוך התיבה.

רמב"ן: אחר שיתן הכפורת על הארון ייתן בארון את העדות, כי ארון יקרא בהיות הכפורת עליו.

רש"י, לעומת זאת, משנה את המשמעות הפשוטה של הפסוק וכותב שקודם הניחו את הלוחות בתיבת הארון למטה ורק אחר כך כיסו את הארון במכסה הכפורת (והכרובים) מעליו. שכן המילה "ארון" פירושה **תיבת הארון לבד בלא הכפורת והכרובים מעליה** ולכן צריכים לסיים מלאכת הארון עם הכנסת הלוחות לתוכו ורק אחר כך לכסות אותו בכפורת והכרובים. ובאמת נצטרך לקרוא את הפסוק כך: "ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה" - לאחר שכבר נתת את העדות לתוך הארון.

רש"י: ללמד שבעודו ארון לבדו, בלא כפורת, ייתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ ייתן את הכפורת עליו.

מה עומד בבסיס המחלוקת - האם ארון משמעותו התיבה לבדה או כולל הכפורת והכרובים?

מובן היטב: הרמב"ן לשיטתו שהארון כולו מסמל את מרכבת השכינה שמדברת מתוך הארון, ולכן הכפורת והכרובים היא דבר אחד עם הארון והלוחות שעניינם התורה. אולם רש"י לשיטתו, שהכרובים היו בצורת **תינוק** ואם כן הם עניין אחר לגמרי מהארון והלוחות שעניינם משכן התורה.

ליקוטי שיחות כא/177,179: הרמב"ן סובר שהארון, הכפורת והכרובים כולם הם כלים עבור ה"עדות" [התורה] ועל ידם מתקיים הייעוד של 'ונועדתי לך שם'. ולכן צורת הכפורת הייתה בצורה של המרכבה העליונה. רש"י, לעומת זאת סובר שהארון נועד עבור התורה, ואילו הכפורת והכרובים הם עניין אחר ולכן צורת הכרובים הייתה בעניין אחר של **דמות פרוצף תינוק**.

והשאלה המרכזית שבה: מה אם כן סמל הכרובים? מה הקשר שלהם לארון שנושא את הלוחות? ובעיקר: כיצד הכרובים עומדים מעל הלוחות שמוסותרים בתוך הארון?

הבה נפתח רעיון כביר שהינו אחד הדגשים המרכזיים בתורת הבעש"ט וזוכה להרחבה נפלאה בתורת הרבי מליובאוויטש. אם מישהו מחפש את היסוד הרעיוני של תפישת השליחות – הנה כאן.

ד. על השידה בחדר השינה של הורים רבים, עומדות תמונות: הורים וילדים קטנים. יש שמניחים שתי תמונות כאלו ויש עוטפים את חדר השינה והסלון כולו בתמונות של ילדים והורים מאושרים. התצוגה הזו במקום הפרטי ביותר נועדה לבטא את העצמיות שלנו, מי אנחנו ומה אנחנו. מעל ומעבר לכל מה שאנו עושים בעולם, ישנו אני עצמי שהוא אנחנו והילדים הקטנים שלנו.

גם ב'חדר השינה' בבית המקדש, בקודש הקודשים, עמדה תמונה כזו של ילדים קטנים. את ה'הורים' לא היה אפשר להראות כמובן בתמונה גשמית, אבל הראו את הילדים. הסמל המרהיב של הכרובים נועד להזכיר גם למעלה וגם למטה, הן לקב"ה והן לנו, את האמת העמוקה: אנחנו מציאות אחת ממש. לא עבדים, לא ממלאי הוראות, אלא חתיכת אלוקות שמחולק לשניים – למעלה ולמטה.

אחד המדרשים החשובים הוא "תנא דבי אליהו", אלו דרשות ואגדות שאמר אליהו הנביא בכבודו ובעצמו. אחת הדרשות המופלאות אומרת כך:

4. תנא דבי אליהו יד: פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אדם אחד .. ואמר לי רבי: שני דברים יש בעולם ואני אוהבם בלבבי אהבה גמורה ואלו הן: תורה וישראל, אבל איני יודע איזה מהם קודם? אמרתי לו: בני, דרכן של בני אדם אומרים התורה קדמה שנאמר (משלי ח) 'ה' קנני ראשית דרכו'. אבל אני אומר ישראל קדמו שנאמר (ירמיהו ב) 'קודש ישראל לה' ראשית תבואתה'.

שני אוצרות יקרים לפני הקב"ה: התורה ועם ישראל. שניהם שורדים כל קושי ועומדים ומשפיעים מאז ועד היום. הקב"ה אוהב את התורה והוא אוהב את ישראל, ככתוב "אהבתי אתכם אמר ה'", "אהבת עולם אהבתנו ואהבה רבה אהבתנו". אבל השאלה היא מה קודם למה? מה הסיבה ומה התוצאה?

האם התורה קודמת ואנו נבחרנו להיות מקיימי התורה, ולכן יסוד האהבה אלינו היא העובדה שאנו מקיימים את התורה? או להיפך: ישראל קודמים, כל איש ואישה הם השתקפות של האין סוף. בכל אחד מאיתנו ישנו חלק אלוקה ממעל ממש, ביטוי אלוקי מוחשי בעולם הזה. ורק כיון שאנו חלק ממנו, לכן הוא מיעד לנו את הגדולה במשימות: להביא את דבר התורה הקדושה אל המציאות.

מתחיל ואומר אליהו הנביא: "דרכם של בני אדם אומרים התורה קדמה". ההשקפה הפשוטה אומרת שכולנו עבדי התורה ובלא העבדות הזו, אין לנו משמעות. אבל מסיים אליהו עם מהפכה רעיונית: "אני אומר ישראל קדמו". אני למדתי מניסיוני שיהודי כשלעצמו הוא השתקפות של מעלה. עוד לפני שזוכה להגשים את ייעודו ולקיים את התורה, במהותו זורמת עילאית פנימית שהיא ביטוי של האינסוף. ורק בגלל החביבות הזו נבחר לקיים את התורה.

למה הדבר דומה? נחשוב על אבא שמעביר לבן את העסק היקר שלו. אפשר להסתפק: מה קודם למה? האם הוא אוהב את הבן בגלל שנבחר לנהל את העסק או מעניק לו את העסק בגלל שהוא אוהב אותו באהבה עצמית? יהיה מי שיחשוב כי האהבה של האבא אל הבן גדלה בגלל המסירות לעסק, אבל כל אחד שיעמיק מבין כי הבן הוא קודם כל התפתחות של האבא, המשך והשתקפות שלו. וכהמשך לזה, מעניק לו האב את ניהול העסק כאילו הוא עצמו ממשיך לעשות זאת.

[מאיפה אליהו גילה את המהפכה הזו? אולי אפשר לומר וארט נהדר: כולנו זוכים פעמיים לארח את אליהו הנביא: בברית מילה ובליל הסדר. בברית מילה מכינים כיסא לאליהו, ובליל הסדר מוזגים כוס לאליהו. מה המשותף בין שני האירועים הללו? מדוע אליהו אינו בא בחתונה ובליל כל נדרי?

שני האירועים הללו מוכיחים לאליהו שיהודי לא יכול להפסיק להיות יהודי. ברית מילה וליל הסדר הם שתי המצוות המקיימות ביותר בעם ישראל, כמעט ואין יהודי שהוא חלק ממשפחה או קהילה יהודית שאינו מל את הילדים ויושב עימם לליל הסדר. אבל זו תופעה שאין לה אח וריע. אליהו כבר ביקר בבריתות מילה עלומות שנערכו בקצה העולם, אצל יהודים שגרו בודדים בעיירות מרוחקות, שנתקו ונושלו מחיי תורה ומצוות ולא יודעים דבר זולת העובדה שילד יהודי צריך להיות נימול עם הבאתו

לעולם? שם אליהו למד ש"ישראל קדמו לתורה", הקשר של יהודי עם התורה הוא חלק מהדנ"א שלו, כמו שהוא נאמן לעצמו].

ההבנה הזו מתבטאת בהלכה לגבי מומר שקידש אישה: **במות מז,ב: גר שחזר מהגירות ושב לגיותו ומקדש בת ישראל – ישראל מומר קרינא ביה וקידושו קידושו.**

זה מדהים: מדובר על אדם שהתנצר וכפר ביהדותו ועדיין קידושו נחשבים לחומרא קידושי יהודי ואשתו תצטרך גט. אין עוד דת או קבוצה בעולם שמאמינה כך בבניה: ישנן שתי הגדרות מקובלות להגדיר קבוצה ועם: **לאום ודת**. לאום, כמו למשל העם הצרפתי שמאוחד תחת הלאום הצרפתי. הם מדברים שפה אחת, נהנים מתרבות אחת ומאוחדים תחת היסטוריה אחת. אולם ברגע שאדם צרפתי יגור לארצות הברית ויפסיק לדבר צרפתית ולחגוג את החגים הצרפתיים, הוא יפסיק להיות צרפתי.

דרך שנייה היא **דת**: מי שמאמין בדת ומחויב לחוקיה נחשב בן הדת הזו. אולם אדם שאינו הולך לכנסייה או למסגד – לא ייקרא נוצרי או מוסלמי.

היהדות אינה מוגדרת באף אחת מהגדרות הללו: גם אדם שאינו מקיים אפילו מצווה אחת, אינו מדבר עברית ואפילו לא יודע כלום מההיסטוריה היהודית – נחשב יהודי. ההגדרה היחידה הקובעת לעניין היהדות היא **משפחתיות**: מי שנולד לאם יהודייה – הוא חלק מהמשפחה היהודית לדורי דורות. הסיבה היחידה לכך היא: "ישראל קדמו לתורה", וכמאמרו הידוע של רבי מאיר במסכת קידושו: "בין כך ובין כך בני הם". הקשר של יהודי עם הקב"ה אינו מתחיל מקיום המצוות, אלא להיפך: קיום המצוות הוא ביטוי מעשי לעליונות העצמית שלו⁴.

זאת ההכרזה העומדת בבסיס הכרובים לדעת רש"י: במקום הפרטי והאינטימי ביותר בעולם, אנו מזקקים לשיא את מהות הקשר שלנו לקב"ה. אנו לא מציגים פני איש ואישה מבוגרים, כי ביניהם יש **דבקות** אבל לא **עצמיות**. דבקות איש ואישה הם שניים **שבחרו** להיות יחד, אבל יכולים גם להיפרד ח"ו. ואילו ילדים קטנים מבטאים את ההורים עצמם. הם רק התגלות של מה שלימדו אותם בבית.

[ואולי מה שיש שם פני זכר ונקבה, הוא להזכיר פני **ילד יהודי וילדה יהודית**. שני המינים הם השתקפות עצמית של מעלה, כלשונו הידועה של הרבי: "אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם"].

ההכרזה הזו חשובה, קודם כל, בשביל הקב"ה: היא לימוד הזכות הגדול ביותר שלנו: "בין כך ובין כך בני הם ולהחליפם באומה אחרת איני יכול". אבל ההכרזה הזו חשובה גם בשבילנו: ראשית, היא מעניקה דחיפה והתלהבות עצומה בקיום המצוות: אנו לא מסכנים ולא עבדים כנועים. זה לא שהקב"ה בחר בתורה ורק מצא עבדים שיהיו חייבים לקיים התורה ואם ייכשלו – יחטפו בגהנום. ההיפך הגמור: כל אחד מאיתנו הוא השתקפות של מעלה, והתורה והמצוות הן רק הדרך לממש את הכמיהה האינסופית למשמעות ולחיים של חרות אמיתית.

שנית: ההזכרה הזו מעוררת ביהודי את התקווה לשוב: אם נפל בחטא ואומר לעצמו בשביל מה לשוב? אני כבר אבוד ולא יכול להראות את הפנים שלי למעלה? יהודי שחוה משבר רוחני ונזכר במילה "אשמנו, **בגדנו**!" כל חטא הוא בגידה בקב"ה ואיך אפשר לכפר על בגידה? אישה שבגדה במשפחתה אינה יכולה עוד לשוב! היא כרתה את הקשר אל בעלה.

תבטי על הכרובים: אין עוון שיכול להפריד בין ילד להוריו. כשילד עושה צרכיו בחיתול וכולם נגעלים, אימא מרימה ומדביקה לו נשיקה. היא יודעת שהלכוך אינו אלא כתם חיצוני שעוד רגע יסור ויעלם.

לקו"ש כו/180: פירוש רש"י, פשוטו של מקרא, מדבר על הרובד הפשוט ביותר של היהודי, שהוא **מהות אחת עם העצמות האלוקיות**... ולכן לומד רש"י שדמות הכרובים הייתה כפני תינוק, שכן אהבת האב לבן אינה נובעת ממעלות וממעשי הבן, אלא מצד היותם עצם אחד. וזה הקשר אל ה"כפרות" מלשון "כפרה", משום שיסוד הכפרה על חטא הוא מכוח היות היהודי עומד מעל התורה, ולכן אפילו שיש בו חיסרון בקיום התורה, יש בו את הכוח למלא את החיסרון הזה.

⁴ מי שמוכיח את זה הכי טוב היא השנאה של הגויים... הגרמנים לא ביררו לפני שזרקו יהודי לתאי הגז אם הוא לומד דף היומי או אוכל גלאט. היטלר ימש" הרגיש שמעלת היהודי היא בעצם מהותו.

בכך מוסיף ומבאר הרבי דבר גדול: הכרובים עמדו על גבי מכסה זהב בשם "כפורת". הפירוש הפשוט של המילה "כפורת" הוא מלשון "כיסוי", כמו "וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר" או "אכפרה פניו במנחה" ופירושו: "אכסה את כעסו". אמנם התנחומא מפרש ש"כפורת" הוא מלשון "כפרה". שכן הכפורת והכרובים היו כפרה על ישראל.

אבל כיצד היו כפרה? הרי לפי הרמב"ן שעיקרם הוא התורה, סימלו את ההיפך והיוו תביעה כנגד ישראל? אולם לפי רש"י, הדברים מובנים היטב: ה"כפורת" וה"כרובים" הם התקווה והעידוד הנצחי. הם מזכירים: אנחנו לא **נשואים** לקב"ה, אלא **ילדים** שלו וילד הוא חלק ממהות האב. הנפילה של הילד היא מה שהוא **עשה** ואילו הקשר לאב זה מה שהוא.

בהערה הובאו תוספות חיוניות⁵.

עד כאן רעיון נפלא אחד, ואולם בהזדמנות אחרת (שיחת תרומה תשמא סעיף יב ואילך) הוסיף הרבי נקודה מהממת אודות הסיבה שהכרובים עומדים **מעל הלוחות**: להנציח בלב כולנו את סוד השרידות והקיום שלנו. בסופו של דבר, הלוחות תלויות בפני תינוק! בחינוך התינוקות.

אפשר לדבר מכאן ועד שם על גדולת התורה ונצחיותה, אבל בסופו של דבר הכול תלוי בחינוך: במסירות שלנו לגדל דור נוסף שייקח אחריות על שמירת התורה והפצתה.

ואם מישהו צריך עוד סיבה לחכות למשיח - הנה היא: אנו זקוקים בכל יום להמחשה הנעלית הזו של הכרובים, שתזכיר לנו מי אנחנו? למה נועדנו? ואיפה חשוב להשקיע את כוחותינו?

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי הרבי ברחבי תבל**

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

⁵ ידוע ביאור המהר"ל עד"ז, מדוע התורה מתעלמת מהביוגרפיה של אברהם אבינו ואינה מספרת מסירות נפשו לפני "לך לך", כמו שסיפרה לגבי נח ומשה? להורות שהבחירה באברהם לא נבעה ממעשיו, אלא היא טבועה בעצם מהותו כאב הנמשך לבנו.

כך ידוע ביאור הרבי לסיבת שבירת הלוחות, והרי התמיהה עצומה: למה לשבור? אם אינם ראויים לקבל הלוחות, יהיו מונחים לימים יפים יותר? אלא משה הכריע את הגדולה בהכרעות חיון: הוא הזכיר לקב"ה שהתורה נועדה **בשביל** ישראל ולא **במקום** ישראל!. בית הספר נועד בשביל התלמיד ולא במקום התלמיד. ולכן אם התורה היא סיבה לשבירת ישראל ח"ו – יישברו הלוחות ולא ישראל. והדברים מפעמים.